

● محمدعلی دستمالی*

Mehmed Uzun

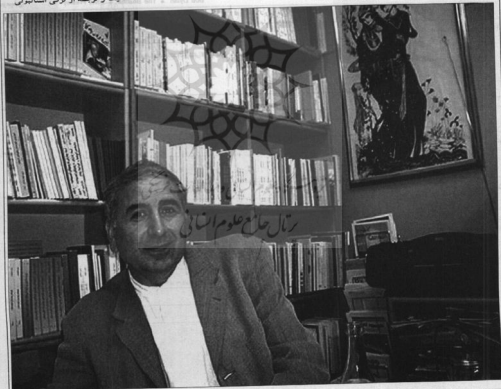
محمد اوزون

پرونده

رستگاری فقط برای
آدم‌های داستان است

نویسنده همیشه درگیر می‌ماند

* تألیف و ترجمه از ترکی استانبولی

گزارش کوتاه یک هجرت

زندگی و آثار محمد اوزون

«نباید از یاد برد که خواننده آثار من ناب‌تعمیل‌گرایش‌های افراطی را در به کارگیری تکنیک ندانند.» آواز خوان‌های من» نام یکی از رمان‌های اوزون است که ساختن ساده و روایتی دلنشین دارد. اوزون در این کتاب، گاه‌گرايش‌هایی به زبان شاعرانه و قطعه ادبی دارد، که در امداد ادبیات ترک‌گهاست. زانری که فلسفه و ادبیات در آن آمیخته می‌شوند و معادل شطحیات در ادبیات فارسی است. ترک‌ها این زانر ادبی را Deneme نام نهاده‌اند که معادل آن را در ادبیات فارسی شطحیات می‌گویند

تبره شد. اوزون در این کتاب شرح کوتاهی از اندیشه‌ها و انتقابت زندگی خود را بازمی‌کند نگاه او به مسأله تکنیک در این کتاب و آثار اخیرش، نگاه‌ست توأم با احتیاط او می‌گوید: «ناید از یاد برد که خواننده آثار من تاب‌تعمیل‌گرایش‌های انحرافی را در به کارگیری تکنیک ندانند.» آوازخوان‌های من، نام یکی دیگر از رمان‌های اوزون است که ساختن ساده و روایتی دلنشین دارد. اوزون در این کتاب، گاه‌گرايش‌هایی به زبان شاعرانه و قطعه ادبی دارد، که در امداد ادبیات ترک‌گهاست. زانری که فلسفه و ادبیات در آن آمیخته می‌شوند و معادل شطحیات در ادبیات فارسی است. ترک‌ها این زانر ادبی را Deneme نام نهاده‌اند. Deneme به معنی آزمون و امتحان است و بداهه‌نویسی و آمیختگی توأمان شعر و اندیشه مهجورترین ویژگی این آثار است. وابستگی ذهنی و عاطفی محمد اوزون به فلسفه‌ها و داستان‌های کهن ادبیات کردی که اصطلاحاً «بیته» نامیده می‌شوند، باعث شده که رویکردی ایده‌آلیستی در عرصه شخصیت‌پردازی داشته باشد. طرحی شخصیت‌هایی با آرمان‌های بلند و دست‌نیافتنی، رنج‌ها و مرارت‌های زندگی آدم‌های داستان و پایان‌های تلخ و ترازیک و گاه پایانی مبهم و معلق از نکات بارز دنیای رمان‌نویسی اوزون است.

جوسکی و مبارزات حزبی ببردازند، اما اوزون از آن دسته روشنفکرانی‌ست که همیشه به مبارزه فکری و فرهنگی بیشتر اعتقاد داشته و وظیفه خود را اعتلا بخشیدن به رمان کردی دانسته. شایان ذکر است کردهای ترکیه از زمان فعالیت روزنامه‌نگاران خود امداد هم‌عصران «که در اوایلین سال‌های قرن نوزدهم در مصر اولین روزنامه‌ای کرده‌ای را به طبع رساندند» گرايش خود را به رس‌الخط لاتینی بیشتر کرده و از چپین مده قبل تاکنون باام صوتی خود را به رس‌الخط لاتینی می‌نویسند. این موضوع تبدیل به آیه یاسی برای بسیاری از مخالفان اشاعه داستان و رمان کردی شده بود، به گونه‌ای که هیچ‌کس باور نمی‌کرد رمان‌ها و کتاب‌هایی که با رس‌الخط لاتینی چاپ می‌شوند، نورمردم کرد آفتاب پیدا کنند. اما اصرار مداوم اوزون و نویسندگانی همچون «حلیقه یوسه» «سوری» باعث تنیده امروز بسیاری از آثار آن‌ها به چاپ دوم و سوم برسد.

مشهورترین رمان محمد اوزون «دغدغه تقدیر» است که به زندگی بهر‌خان‌ها در غربت پرداخته است. «گل‌های آزار» عنوان کتابی دیگر از اوزون است که اشتقاقاً به زبان ترکی منتشر شد. دادگاه ملی ترکیه تا مدت مدیدی به اتهام جانبداری محمد اوزون از حزب کارگران کرد ترکیه موسوم به PKK از نشر این کتاب و فعالیت‌های روشنفکرانه او جلوگیری کرد، اما سرانجام در سال ۲۰۰۲ «اوزون» با تلاش‌های یگیگر وکلایش از تمام اتهامات مزبور

محمد اوزون، نویسنده کرد ترکیه‌ای، در سال ۱۹۵۲ در شهر سیوز که به دنیا آمد. دادگاه او شهر کوچکی است از سرزمین پهناور «بوتان» که زمانی قلمرو فراماتروی شهر کرد می‌رودتان بوده است. این منطقه سبز و خرم بخش بزرگی از کردستان ترکیه را در برمی‌گیرد و از لحاظ تلفات فرهنگی و زبانی از غنی‌ترین مناطق کردنشین ترکیه به‌شمار می‌رود. محمد اوزون در سال ۱۹۷۷ همچون بسیاری از دیگر کردهای ترکیه به اروپا سفر کرده و در آن‌جا ماندگار شد. اوزون از آن زمان تا به حال، در سوئد زندگی می‌کند. وی عضو فعال انجمن جهانی قلم (Pen) است و از آن‌جایی که خیلی زود شناسنامه ملی سوئدی دریافت کرده، آزادانه به ترکیه رفت و آمد می‌کند و ۱۲ کتاب از مجموع ۱۸ کتاب منتشر شده‌اش را در استانبول به چاپ رسانده است. شرایط و اوضاع و احوالی که اوزون را وادار به مهاجرت کرده، اکنون تغییر یافته است، حالا در ترکیه روزنامه، مجله و کتاب به زبان کردی چاپ می‌شود، چیزی که در ترکیه ۲۰ سال پیش، روایتی دست‌نیافتنی بود. جنگ‌های ملت‌کرد از زمان سرنگونی امپراتوری عثمانی با حکومت کمالیستی ترکیه، تبعات فراوانی داشته است. شاید یکی از تبعات آن، گرايش بیش از حد روشنفکران و دانش‌آموختگان کرد ترکیه به سیاست باشد، این امر در گذشته باعث شد، بخش وسیعی از هنرمندان و روشنفکران، ترک شهر و دیار بگویند و به جنگ